

Quan el populisme deixa de fer por

ABANS DE LA CRISI, LES ACTITUDS POPULISTES EREN PERCEBUES PER LES CLASSES MITJANES COM UN REFERENT PERILLÓS I ESTÈRIL. ARA, EN CANVI, JA FORMEN PART DEL PAISATGE POLÍTIC.

La forta irrupció de moviments populistes d'esquerres, tant a la política catalana com a l'espanyola, continua sent un tema tabú. Aquí, la prudència d'alguns fa paret amb un cert i comprensible temor a la represàlia (els *escraches*, importats directament de l'Argentina per *piqueteros* que s'han adaptat a l'ecosistema local) o indirecta (els sacerdots de la correcció política estan molt atents a la discrepància). Val a dir que una bona part de la situació actual s'explica més per disfuncions aritmètiques que no pas per majories reals. Per exemple, a l'Ajuntament de Barcelona estan governant amb 11 regidors sobre un total de... 41! Si per populisme entenem una sobrecàrrega d'emotivitat en el discurs polític, un ús quasi programàtic de la metàfora ambivalent, una centralitat del gest mediàtic i, sobretot, un lideratge basat en la repetició d'una fraseologia adulatòria cap a *le menu peuple*, està clar que aquesta actitud ja ha deixat de fer por al personal. Però hi ha altres elements que ajuden a entendre encara millor l'assumpte. Si apel·lem a coses tan diferents com la noció de nova cultura política de Ronald Inglehart, o a la idea d'hipersensibilitat social selectiva d'Alberto Melucci, la situació es fa molt més intel·ligible i es pot contextualitzar en termes de redefinició dels nous moviments socials. Ambdós conceptes desemboquen, de fet, en un altre que es va posar de moda cap a final de la dècada del 1990, tot i que era anterior: postpolítica. La *postpolítica* no és una ideologia sinó una actitud. Consisteix a establir una distinció entre la "política tradicional" (un eufemisme que, en realitat, significa "democràcia representativa") i expressions del tipus "els problemes reals de la gent" (traducció de l'eufemisme: "llocs comuns sobre

FERRAN
SÁEZ MATEU

els quals podem parlotejar quedant bé i sense posar-nos en evidència").

Des d'una perspectiva populista i postpolítica, la democràcia representativa actual és un experiment fallit, però que obre esclatxes interessants a l'hora d'amplificar artificialment reivindicacions ultraminoritàries, amb independència de la seva naturalesa concreta. És per això que, simultàniament, el sistema es critica amb severitat però mai no s'acaba de posar en qüestió del tot. No es busca una nova porta d'accés al poder –unes noves regles del joc– sinó que es grata en les velles esclatxes del sistema a fi d'aprofitar-se'n convenientment. Ja sigui en la seva versió prepolítica o directament antipolítica, què defineix, doncs, el populisme? Sobretot, l'absència de paràmetres ideològics re-

als o, si més no, de nocions coherents adscrites a alguna tradició política no inventada recentment (com ara el "bolivarisme", etc). També el defineix, és clar, un lideratge fonamentat en una paradoxal conjunció d'actituds: d'una banda, la coerció simbòlica que implica sempre el culte a la personalitat; de l'altra, una proximitat amb la gent molt més acusada que en el cas de la política convencional. Altres característiques habituals: l'auscultació merament intuïtiva de l'opinió pública, que genera decisions polítiques immediates, en forma de ressort; o la instrumentalització del malestar a través de minúscules –però molt visibles– *performances*, que des d'aquesta mentalitat sempre tenen un paper "demostratiu" (demostratiu, és clar, només quan va a favor dels nostres interesos; en cas contrari s'ignora)

Fa només una dècada, tot just abans de la crisi, les classes mitjanes associaven l'estil populista a l'oportunisme polític més obscè, el corporativisme encobert, al ressentiment social i a altres aventures inquietants i estèrils protagonitzades per minories amplificades artificialment. La depauperació –real i objectiva– de molts sectors de la població, la precarietat laboral dels més joves i, en general, la sensació que tot anirà a pitjor, fan que allò que fa quatre dies era percebut com una enganyifa ara representi una vàlvula d'escapament d'inquietuds molt fondes. Compte: no dic que representi "una sortida", ni encara menys "una esperança". Dic tot just "vàlvula d'escapament". Els partits estan pensats per gestionar afers polítics d'abast col·lectiu; els moviments populistes, en canvi, s'adrecen a la jugular de les emocions. Per això tenen un futur tan prometedor...

Escriptor i professor a la URL